

№. 12.
An. IV
1880.

Gherl'a
6/18
Aprilie.

AMICULU FAMILIEI

Apare una-data in septemana — Dominec'a. Pretiulu de prenumeratiune pre unu anu e 5 fl., pe unu semestra 2 fl. 50 cr., pentru Romani'a si Tierile latine pre unu anu 13 franci — lei noi, pre unu semestra 7 franci — lei moi.

Renascerea limbei romanesci in vorbire si scriere.

VII. Neologismulu si regulele lui.

(Urmare.)

Dreptu aretat'a insemnatate a idiotismiloru si arcaismiloru sintacteci ne vine a mai petrece pucinu la dinsii, spre a ilustra mai bine insemnatatea loru, si dein punctulu loru de vedere a face inca câteva oserbări relative la limb'a si literatur'a nostra renascente.

Nu e locu si spatiu a cercetá aice pre lungu si largu, ce suntu si cumu se nascu idiotismii unei limbe? Geniulu peculiariu si manier'a innascuta ale unei ginti, impregiurările ei topografice si sociali, influinti'a climateca, inventiunea unui capu genial, a carui espresione nóua, fórté nimerita si caractristeca pentru cutare lucru, fi apucata indata si latita cá pre nesce aripe in intregu poporulu respectivu: tóte aste cause, acusi impreuna acusi numai un'a séu alt'a dein ele, produsera acele reporturi intre cutari si cutari cuvente, in cari reporturi standu acestea ne dau idiotismii. In atare idiotismulu la unu cuventu impreunatu cu altele in frase nu ne cugetámu tóta sensibilitatea lui, tóte caletátile si notele lui esentiali, totu intielesulu lui, ci numai una parte mica, acea parte, prein care chiaru se afla in legatura cu alalte vorbe dein locutiune. Cu alte cuvente: idiotismulu este una abstractiune conventiunale a sensului locutiunei, gradulu carei abstractiuni prein usu indelungu si comune se fipsédia in modu identicu pentru toti membrii aceleasi natiuni. ¹⁾

P. e. la rostirea cuventului a mancá ni se infaciosiédia inaintea mintei intréga imaginea notiunei,

¹⁾ T. L. Maiiorescu Limb'a rom. in diurnalele dein Austri'a (Critice, Bucuresci 1874, pag. 25 s. u.)

compusa dein mai multe particularetati: ne cugetámu la apucarea obiectului cu gur'a, la mestecarea lui prein dinti, la misicarea falciloru, la miciorarea sucesiva a obiectului consumatu scl. Candu inse Romanulu dice despre cineva, cá fuge mancandu pamentulu, cugeta numai la un'a dein efectele sensibili ale mancarei, intipuindu-si, cá distanti'a depre lini'a pamentului, ce o percure órecine fugindu rápede, se miciorédia in acelasi modu visibile, precumu obiectulu celu mancámu se impucina si scade sucesivu.

Acumu déca amu vré se traducemu acestu, cá si alti idiotismi dein vorba in vorba intr'alta limba, precumu germ. er fliecht indem er die Erde isst, fr. il fuit en mangeant la terre, mag. fut úgy hogy a földet eszi: una asemene traductiune literale a cuventelorु idiotismului nu numai ar fi ridicula ci totodata ar remané multu pucinu neintielésa Germanului, respective Francesului si Magiarului. Pentru ce óre? Pentru cá in limb'a acestoru popóra cestiunat'a legatura de cuvente séu frase nu s'a latitu si stabilitu prein usu conventiunale si asiá-dicundu nu s'a petrificatu pana la stergerea unei mari párti a sensibilitatei, asiá cátu lectoriulu ori ascultatoriulu se nu se cugete la intréga icóna a vorbei mancare, ci fiacare cuventu descépta in coscienti'a lui intréga sa masa de proprietati sensibili; éra in acésta masa spiretulu se confunda, se perde, nu gasesce indata anume acea proprietate, carea justifica si sustiene reportulu.

Din cele desfasiorate vomu intielege, de ce posedu asiá mare insemnătate si valóre idiotismii limbei cu socii loru proverbiale poporali scl., de ce se cuvine se fimu cu desclinitu respectu la dinsi, de ce trebue se i adunámu cu totu adinsulu. In eli se manifesta nesce peculiaretáti dein cele mai intime, mai spiretali si mai delicate ale limbei, cá totu atáte resfrangeri ale istoriei, cercustantiilor de totu soiulu, spiretului, modulu de cugetare si semtíre, fientiei întregi a unui poporu. De aci se esplica, pentru ce idiotismii folositi bine si la loculu seu in cutare scriere ne vorbescu intru atát'a la anima, se lipescu óresicum de dinsa. De acea nu fóra órecare temeiu sustienu unii, cá idiotismii unei limbe nece cá se potu traduce in alt'a, ¹⁾ v-s-d. numai sensulu loru se póte traduce aprosimativu, si acest'a inca numai prein idiotismi de ai limbei celei-alalte ori prein cercuscieri.

Ci chiaru acést'a e pétr'a scándalei, de cari se lovescu celi mai multi scrietori romani moderni. Ideele si preste totu lucrurile scientiali si culturali cutare limba de una cultura mai inaintata, in urmarea indemanatatei sale castigat prein acea cultura, le espriime mai adecuat, mai netedu si mai placutu, uneori póte, prein cutare idiotismu alu seu, chiaru intr'unu modu cu totulu marcatu si asiá-dicundu cu una frase lapidaria. Ést'a ne incanta, si in locu de a reflectá la geniulu, la idiotismii limbei nóstre, ne aduce in tentatiune de a traduce idiotismulu strainu din vorba in vorba, dein litera in litera. Asiá germ. die Herren liessen die Köpfe wie begossen hängen lu-affámu tradusu domnii plecara capetele cá versati cu apa rece, unde Romanulu díce chiaru atátu de marcatu cá ploati; amicul traduse opulu pe romanesce, slav. po romunskii, ild. traduse romanesce, cá l. Platonem latine vertit (cáce nu dicemu: scii pe romanesce, precepi pe romanesce, spune-mi-o pe romanesce); si asiá mai departe. ²⁾

Cele disputate despre idiotismi se aplica multu picinu la intréga sintasea, la structur'a si sistem'a limbei. Sintasea e sufletulu unei limbe. Se portámu grigia si de corpu si membre, adeca de tesaurulu lexicale, fonetica, formele gramatecali ale limbei; inse indoita ne fia grigia, cá sufletulu ei se remania intregu, sanetosu, néosiu romanescu. Aice vrendu nevrendu ne vinu in minte arcaismii sintacteci si preste totu sintasea vechiei limbe rom. deprein monumentele nóstre literarie dein secl. XV—XVII. Fóra a aprobá neconditiunatu cáte tóte pártile

¹⁾ B. P. Hasdeu in cuventarea funebre la inmormentarea lui Eliade facia de opurele marelui literatoriu rom. pline de idiotismi, esclama: „Numai opurele lui Eliade nu se potu traduce in alta limba!“ Altmintrea si Alesandri, C. Negruzi, Sincal, Odobescu (Pseudocyneticos), G. Baritiu, V. Alesandrescu Urechia scl., folosescu desu si frumosu idiotismii rom.

²⁾ Dr. Greg. Silasi Romanulu in poesi'a sa popor., in „Transilv.“ 1877. nr. 16 s. u.; T. L. Maiorescu o. sil c. aducu numeróse esemple de acestea.

acestei-a, in generale considerandu-o ne vine a eschiamá: cáta naturaletate, scurtíme si indesime incantatória in acea sintase si limba, facia de estensiunea si vorbosetatea limbei multoru scrietori rom. de ésta-di!

Tacemu de faptulu, cá limb'a vechia rom. folosiá in preponderantia si asiá de frumosu tempurile verbali simple, cari apoi in secl. XVIII—XIX. fure dein ce in ce mai multu strimtorite si scóse dein usu prein tempurile compuse. Nu memorámu une preeminentie ale topiceii limbei rom. antice. Aducemu cá esemple, spre comprobarea asertului nostru, numai pronumele personali si aretátorie cumu si particulele prepusetiunali si conjunctiunali de, cá, cumu cá, cu cari in stilulu romanu de adi se face atát'a pleonasmu, demulteori pana la grétia.

In privint'a numenativulu pronumelor personali, scrietorii nostri de adi, alesu celi transcarpatini prédedati cu frances'a, adeseori uita, cá termenatiunile nóstre cojugatiunali nece pre departe nu-su asiá tocite cá ale limbei francese; deci nu avemu nevoia, cá Francesii, de a pune totudeun'a langa verbu respectivulu pronume pers. spre a-i aretá estu-modu persón'a, fiendu ést'a la noi de ajunsu aretata prein insasi terminatiunea cojugatiunale, p. e. je dors, tu dors, il dort dormu, dormí, dórme; deputatulu dechiará, cá elu si-depune mandatulu, in frasea acést'a elu e pleonasticu. Cu totulu altu ceva e, déca pondulu propusetiunei diace pre pronume, cá si candu amu vré se enuciámu, cá elu, deputatulu, si nu altu cineva si-depune mandatulu. Totu asiá de pleonasticu se repetiesce in cele mai multe casuri dativulu si acusativulu pronumelui personale lungu séu separatu dupa celu scurtu séu cojuntivu, p. e. Domnulu te alese pre tine imperatu preste Israeelu, pronumele lungu pre tine e pleonasmu, afóra numai déca greutatea sententiei ar diacé pre elu.

Ce se tiene de particulele citate, multi deintre literatorii rom. dein dilele nóstre nu sciu, cá infinitivulu verbale cu verbulu in modu finitu numai in fórté rari casuri se léga cu ajutoriulu prepusetiunei de; apoi acéstasi prepusetiune se grumurédia nu odata fóra vreuna lipsa si ratiune cu pentru, d. e. mi-propusei de a caletori, mi-luai concedu pentru de a me duce la scalde, in ambe aceste propusetiuni de e superfluu, pleonasmu, eróre. Asisidere cu memoratele particéle cojuntive adese lungimu vorba, uneori pana la superare, nerefectandu, cá omiterea loru in numeróse casuri ar adauge chiaru una anumita elegancia cuventarei au scrierei nóstre, p. e. inscientiati-ne, cá cumu se procedemu in lucru, ild. inscientiati-ne, cumu se procedemu; spune copilului, cá se si-invetie lectiunea, ild. spune copilului se si-invetie scl.

Asemene neindemanateca si greóia, de nu si mai greóia, devine vorbirea rom. prein dés'a folosire cu cale si fora cale a pronumelui demustrativu. Demustrativulu are chiamarea de a indereptá atentiunea asupr'a vorbeii importanti dein propusetiune; unde inse vorb'a impor-

tante este já indegetata prein cele-alalte cuvente, pronumele aretatoriu e de prisosu, ba turbura si ingreuna intielesulu, bunaminte cá in urmatóriele: antevorbitoriulu e de parerea aceea, cá emendamentulu acest'a nu e la locu, ild. e de parere, cá emendamentulu; una cestiun nóua se vede pre orisonulu politecu, si ace'a este ce'a a fortului Arab-Tabi'a, ild. una cestiune nóua se vede, pre orisonulu politecu, ce'a a fortului A-tabi'a; comitetulu cu privire la opulu Dlui N. decide, cá acel'a se se retramita Dlui autoriu prelanga oserbatiunile facute la acelasi dein partea comisiuneiesaminatórie, cu aceea indegetare, cá numitululu domnu folosindu-se de acele oserbatiuni, se-si prelucere opulu in acelu sensu, si retramitiendu-lu la comitetu, acest'a apoi lu-va recomandá scl.

Scurtu: literatorii nostri dein presente paru a uitá cá Romanulu e intogmai scumpu la vorba, cumu fuse si strabunulu seu Latinulu, si cá are proverbiulu „vorba multa seracia omului.“ Nu asiá scrietorii si cultivatorii anticeii limbe rom. Adeveratu, cá eli dein une párti fure dechiarati Greci, Slavo-bulgari si mai scie Ddieu ce cari cá atari n'au sciutu, se díce, si n'au scrisu bene romanesce; macaru cá romanése'a loru e in tóte identica cu a „Paliei“ (Orestia 1581) traduse de metropolitulu rom. transilvanu Mich. Tordasi cu socii Pescisielu, Zacanu scl., a caroru origine si natiunalitate rom, si numele li-o demustra. Fia inse oricum, un'a nu se póte negá, ace'a, cá in limb'a loru raru aflámu intrebuintiatu unu numeru de vorbe prea mare pentru ide'a ce voru se exprima, prein ce devine cutare stilu greoiu; ci deincontra gasimu mai totdeun'a unu mai strinsu reportu de congruentia intre cugetare si constructiune, ce'a face stilulu prosaicu bunu.

Éca ce mare insemnătate au arcaismii si provincialismii impreuna cu idiotismii, proverbiele poporali scl cu limb'a loru indesata si intorsurile loru néosiu romanesce, chiaru si pentru sintasea nóstra! Éca de ce trebuie, vrendu a neologisá, se mergemu mai antáiu si in scól'a poporului nostru de diosu deprein diferitele tienuturi, cumu si in scól'a celoru bestrani ali nostri!

(Va urmá.)

Dr. Gregoriu Silasá.

Regin'a floriloru.

Intr'o dulce, calda séra, cum suntu serile de véra,
Treceam singuru p'intr'o lunca, p'o carare solitara,
Ce l'a steleloru lumina
Se pierdea misteriosu,
Cá unu sierpe, 'n érb'a plina
De flori pline de mirosu.

Lun'a se scaldá in marea ceriului nemarginita,
Stelele priviau, cá mine, lunc'a verde, infflorita,
Si flori, stele, suridiénde
Schimbáu — aprinse de doru —
Prin mirosu si radie blande
Sarutári dulci de amoru.

Totulu sioptea de iubire, totulu notá in placere;
Num' o rosa stá doiósa, cufundata in dorere,
Lacrimanda, vescedita,
In josu capulu si-plecá
Si cu anima cernita
Ast'felu tainicu suspiná:

„Eu, ce-am fostu intre flori candu-va o regina admirata
Cu coron'a fara sémanu a frumsetiei coronata,
Si-alu meu zimbetu, cási-unu sóre
Animi, ochi inveseliá:
Unde-i adi coron'a-mi óre?
Unde-i, vai, frumseti'a mea?..

„Unde este adi parfumulu si ceresc'a mea colóre?
Unde-a mele scumpe haine de porfiru stralucitóre
Unde-i tempulu de placere,
Dile dulci si nopti de maiu,
Candu acestu plaiu de durere
Pentru mine-a fostu unu raiu?

„Plaiulu raiu scumpu de iubire, sinu-mi cuibu de fericire..
Cáci credeam in tineretie, cá 'ntr'unu daru fora sfirsire;
Cugetám cá sóre, lume,
Pentru mine s'au creatu,
Si-alu meu farmecu fara nume
Va fi vecinicu admiratu!

„De albine si de paseri cete mândre, numeróse,
M'adoráu cá si pe-o dina, prin cantári melodióse,
Si in taina fiecare
I-mi jurá eternu amoru..
Unde-su ele astadi óre?
Unde-i adi amору loru?

„Unde suntu amicii fluturi, ce cu siopte de iubire
Indulcitu-mi-au adese traiulu scurtu de fericire?..
Nu-su!.. S'au dusu, cá si-o parere?
Tóte, tóte m'au lasatu!..
Singura plangu in durere,
Vescediendu ne-inctatatu..

„Oh! acum vedu, ce-su in viétia: rangu, averi, amoru, frumsétia;
Tóte suntu numai cá rou'a, ce traesce o demanétia!
Amicitia?.. Umbra rece!
E cu noi in tempu seninu,
Dar' cá si-o fantasma trece,
Cum de nori ceriulu e plinu....

„Pentru ce-mi dedusi — o, sóre! — dile, farmecu, zimbetu mie,
Déca nu mi-ai datu si darulu de ale pastrá in vecia?
Déca am — cá noru de cétia —
A me stinge acusi in ventu,
Nelasandu dupa viétia
Nici o urma pe pámentu!“ —

Ast'felu ros'a, versandu lacrimi. — Ér' o stea suridiatóre
I-a dísu tainicu din naltime: „— Inzedaru plangi trista flóre?
Ómeni, flori, tóte sub stele,
Toti au acelasi destinu:
Adi placeri, mani chinuri grele,
Apoi — unu somnu vecinicu, linu...

„Fericitu, cine si-redica — înainte de-a apune —
Monumentu eternu sub sóre prin virtuti si fapte bune;
Cine póte fara jale
Si cu sufletu liniscitu
Graí 'n ór'a mortii s'ale:
Nu 'nzadaru am vetiuitu!“

Petru Dulfu.

PETULANTULU.

Comedia in 5 acte

de

Augustu Kotzebue.

(Continuare.)

Langsalm:

Salturile in statulu casatoriei sunt salturi mortale.

D-n'a Langsalm:

D-t'a dóra ti-ai frântu gátulu?

Langsalm:

Multiemita D.-lui inca nu l'am frântu, inse mi sau strimbatu fórte tare.

D-n'a Langsalm:

Si ace'a ti s'a intemplatu pe dreptu. Domnedieule! Ce se-ar' intemplá déca nu ve-am siedé totu-de-a-un'a pe capu? A resona totu-de-a-un'a, — a calculá sosirea unui cometu, — a véri unu cercu in unu cuadratu: la aceste lucruri ve pricepeti, inse a face vre-unu pasiu in lumea cea mare, fora de a ve impiedeca, la acést'a nu sunteti capaci déca nu ve voru conduce la fie-care pasiu femeile.

Langsalm:

Asia! Asia! Óre nu va fi bine scump'a mea a-i face nepotului cunoscutu ca mâne ni se finesce tutoratulu si densulu devine máiorenu?

D-n'a Langsalm:

A-i face cunoscutu? Si pentru ce?

Langsalm:

Cá nu cumva se devina cineva la acelu prepusu ca noi dóra l'am fi silitu la acestu pasiu.

D-n'a Langsalm:

Ér' vorbesci nebunii, — au nu D.-t'a esti capulu familiei?

Langsalm:

Capulu familiei?! . . . da, da.

D-na Langsalm:

Si nepotulu Fridericu e unu membru alu familiei?

Langsalm:

Unu membru alu familiei?! . . . da, firesce.

D-n'a Langsalm:

Prin urmare capulu demanda, membrele asculta, cáci capulu e locuinti'a ratiunei, si ratiunea sum eu.

Langsalm:

D.-t'a?!

D-n'a Langsalm:

Firesce cá eu, — prin urmare nici o obiectiune mai multu. Scolá-te si dú cuthiele in odai'a mea, acolo vomu despachetá tóte, si ne vomu consultá, despre agen-dele ulterióre.

Langsalm:

Nu asiu mai poté remané aici puçintelu?

D-n'a Langsalm:

Pentru ce?

Langsalm:

Pentru cocosiulu celu din Calcutta, — asiu avé lipsa cá se me mai odichnescu puçintelu.

Dómn'a Langsalm:

Nu ai dóra ce lucrá alt'a, decátu se dormi?

Langsalm:

Si ce se lucru?

D-n'a Langsalm:

Decopiat'ai receptulu pentru tort'a cea de migdale? care am se-o facu pentru ocaziunea logodnei.

Langsalm:

Inca nu.

D-n'a Langsalm:

Scarmanat'ai bumbaculu pentru canaria?

Langsalm:

Inca nu.

D-n'a Langsalm:

Dar' catielulu meu celu morbosu? . . .

Langsalm:

Asia e, sermanulu trebuie dusu afara la sóre. Ah! Domnedieule acum vediu ca trebuie se me ducu (se redica incetisioru de pe scaunu).

Dómn'a Langsalm:

(i-i pune cuthiele subsóra.) Dú-te, dú-te, cáci nu avemu tempu se povestimu multe.

Langsalm:

(inpingându-lu muierea catra usia.) Catielulu chiar' de e morbosu, inca e unu animalu fericitu. Pe densulu 'lu ducu, — eu inse trebuie se me totu ducu póna ce in urma me voru duce in mormentu.

D-n'a Langsalm:

Acolo vei poté dormi liniscitu.

Langsalm

Ah! Asia e, acolo voiu dormi dupa placu (ambii se ducu.)

(Va urmá.)

Viorea.

Precum peste mormentulu amicului resaré
Din tierina uscata veselitóre flori,
Las' pe durerea stinsa, speranti'a 'nfloritóre
Se reinvie veselu spre viétia si amoriu; —

Dar' cum mergi câte-odata o lacrima de jale
Se versi lângá mormentulu amicului pierdutu,
Ast'felu din vreme 'n vreme sí gândurile t'ale
Jert'fescelcu cu jale amorului trecut.

I. Negruzzi.

SECRETELE A LORU TREI NOPTI

SÉU TREI MORTI VÍL.

(Romanu anglesu d. H. Frankstein.)

(Continuare.)

Capitulu alu XII.

Descoperirea.

Económ'a sîedé si togmiá nescé vestmînte. Ea portá ochielari negrii pentru de a-si conservá ochii sei cei slabi. Dens'a observá indatá cã fîicei s'ale adoptive i se intempláse ceva. Façi'a junei erá palida, — o seriozitate severa se poté cetí din ochii ei.

„Ce ti s'a intemplatú?“ o întrebá económ'a.

„Spune-mi déca ti s'a intemplatú ceva! au dora te-a superatu petulantí'a servitoriloru? Eu nu potú face alt'a, decátu se-i dimitu!“

„Da si d.-t'a ai observatu portarea lorú?“ díse jun'a.

„Éu? Eu nu am observatu nemicu. Cine cu ce tí s'a facutu vinovatu? firesce“ díse económ'a in tonu mai blándu, „ca déca se uita a-ti dá respectulu cuvenitu, trebue se-i alungu!“

„Eu nu am venitu se me plángu“ díse Gwendoline, „cáci de asiu fi observatu ceva i dimitému!“

Económ'a se uimi si o privi lungu. Jun'a continuá: „eu credu cã eu asiu avé dreptu la acést'a, cáci eu sum stapéna in Lonemoor. Ce!? am eu acestu dreptú?“

Económ'a tacú unu momentu si priviá mereu la jun'a fétá, apoi adause: „au dóra ti-a disputatu ceneva dreptulu acest'a? Cine a vorbitu cu d.-t'a?“

„Am convenitu cu Clacston Orkney si elu me-a ofensatu adéncu!“

„Te-a ofensatu?“

„Respingándu-i ofens'a“ — díse jun'a — elu me-a întrebatu cã cine sum? Elu díse cã eu nu am aici nece unu dreptu. Eu pâna acum nu am sciutu acést'a. Eu am copilaritu aci, am avutu o guvernanta, am ocupatu un'a din cele mai elegante odái si tóte 'mi eráu iertate, prin urmare credu cã am dreptu aici?“

Económ'a nu respunse nemicu. Jun'a continuá: „amu fostu crescuta in Parisu cu fete de nobili, cu cari erám fóрте intima. Am fostu imbracata atátu de elegantu cá si acelea si madam'a de Lorane nu facea nece o deosebire între noi. Ea ni spusé cã tóte suntemu fete de nobili.“ „Am studiatu cu ele impreuna si am depusu esamenele cu distinctiune. D.-t'a ai venitu de me-ai adusu acasa. Eu aflái aci tóte frumóse, aflái si odaí'a pentru dómn'a casei. Ce am potutu cugetá alt'a decátu ca eu sum stapéna aici.“

Ea privi apoi spre económ'a confusa, si éراسi continuá: „se fi traitu eu in ratacire atáti'a ani? se fie acoperitu trecutul meu cu cev'a secretu? — Se póte, — dar' eu me-am desceptatu acum! a venitu ór'a Quillet, in care ceru dela d.-t'a o descoperire precisa si ast'a o pretindu cá unu dreptu! Sum eu ceva rudeniá cu Marcham?“

Quillet 'si aduse aminte de promisiunea, ce o faceuse marchisului cu multi ani inainte de acést'a: de a pastrá adéncu secretulu ce acopere trecutul acestei fîice; — i veni in minte cã marchisulu nece candu nu voi a recunósce de rudeniá a s'a pre acéstá felitia fora de nume. Ea clati cu capulu.

„Ce!? Nu sum eu inrudita cu marchisulu“ díse Gwendoline, „sum eu orfana?“ Económ'a tacé.

„Nu sum nepót'a lui?“ si fét'a devení palida. „Eu asiadara presupunu cã elu mi-a cunoscutu parentii si din amicití'a catra densii me-a impartesitu intr'o crescere asié de buna!“

Económ'a tacú si acum.

„D.-t'a nu respundi“, strigá Gwendoline. „Cunoscutu-a marchisulu pre tatalu meu?“

„Ba!“ díse económ'a cu unu viersu innadusitu. Marchisulu nu a vediutu si nece nu a cunoscutu nici-cándu pre tatalu d.-t'ale, nici dupa nume nici dupa nationalitate.“

Gwendoline paré straformata. Tacú mai multe mominte, dar' aceste mominte eráu totu atâte torture pentru ea. Ce se insemne tóte acestea? Ce secrete va se descopere. In acceptare si nescientia i se paré cã si inim'a inca i stá pre locu si nu mai palpita.

„Cum s'a potutu de marchisulu me crescú cu atáta inígrigare? — Cum de me-a primitu la sine, déca nu mi-a cunoscutu parentii?“

„Elu nu te-a primitu la sine-si“ respunse económ'a „cáci elu nici nu scie déca mai traiesci.“

Jun'a o privi cu mirare si adause: „cum me afu dara aici?“

„. . . . A venitu tempulu cándu trebue se scii si d.-t'a adevéru“ — díse económ'a — „eu am fostu nebuna cã am crediutu cumca acestu secretu va remané pentru d.-t'a necunoscutu pentru totu-de-a-un'a. Totu ce s'a facutu a purcesu din cea mai salutara intentiune. Eu am voíitu a te ferici, — Domnedieu mi-e martoru, — si am crediutu ca lucru intieptiesce. — Si 'si pusé batist'a la ochi.“

„Nó!“ díse jun'a cu asprime — „dar' eu cine sum?“

„Inainte de ast'a cu 17 ani“ continuá Quillet, intru-o nópte vífurósa din lun'a Novembre veni o femeia tenera, — o copila asiu poté dice, — cercandu adápostu si ajutoriu in cas'a acést'a. Inca in ace'a nópte nascú ea una prunca. Cu o luna mai tardíu pre cándu éراسi erá unu víforu ingrozitoriu si campi'a intréga acoperita cu nea, fugi de aci lasándu-si prunc'a. Ace'a prunca esti d.-t'a Gwendoline!“

„Dar' muierea cea tenera? — mam'a mea?“

„Noi am si tramisu ómeni — continuá económ'a — cá se-o cerce, dar' indesiertu. Topindu-se néu'a incepura a cercá de nou si o aflára intr'o grópa, unde jacuse tóta iern'a. De buna séma a moritu inca in nóptea in care a fugitu de aci.“

„Noi o ingroparamu in Penistone.“

„Si ace'a mi-a fostu mama? cum i-a fostu numele?“

„Ea nici candu nu mi-a spus numele seu, — ma nici unu cuventu, — ea nu erá cu mintea intréga“ dise Quillet lacrimându, aducându-si aminte de stapên'a ei cea frumósa, pre care o pierdù; „serman'a, dên's'a nu a privitu nici la prunc'a s'a.“

Gwendoline se apropiá de ferestra si privi afara, cá nu cumva económ'a se observe dorerea s'a, si disé: „curiósa istoria! enaréza-mi mai departe, cum me-a instrainatu marchisulu?“

„Elu nu te-a vediatu nici candu, cà-ci elu a parasitu Angli'a mai pre acelu tempu cându se intemplara aceste si nu a datu pentru crescerea d.-t'ale nece o par'a.“

„Dar' cene a ingrigitu de crescerea mea?“ dise jun'a.“

„John si eu! noi am ingrigitu cá se ai guvernanta si noi am platitu-o din averea nóstra; noi te-am tramisu si la Parisu si ti-amu datu subsistinti'a necesara. Acum credu ca vei intielege totu secretulu, Gwendoline; noi te-amu adusu érași in Lonemoor cá pre o prunca a nóstra. D.-t'a proprie nu ai altu dreptu aci, decâtu acel'a ce ti-lu vomu permite noi.“

Façi'a junei se aprinsé si ea dise: „dar' eu . . . eu o nimernica am jocatu aci rolulu de dómna. Acést'a e caus'a de servitorii nu mi se supuneau cu promptitudine . . . unde e inelulu de casatoria a mamei mele? pastratu-l'ai pentru mine?“

„Mam'a t'a nu a avutu nici unu inelu.“

Nice o eschiamatiune de dorere nu éși de pre bu-sele junei fete, dupa acésta descoperire infrángutoria, ci ea suportá dorerea cá o spartana, càci avé o anima eroica; dar' numai ceriulu scie amaratiunea dorerei ce sêntiá ea in adêncimea animei s'ale.

Jun'a pasi spre Quillet, i luá mân'a si ingenunchiându o acoperi cu sarutari dicându: in numele mamei mele 'ti multiemescu pentru tóte! De ce ai facutu inse tóte acestea pentru mine, de ce mi-ai datu o educatiune atátu de avêntata? Se me fi crescutu cá pre o serva séu cá pre o fiica a d.-t'ale!“

„A fostu unu capriciu alu meu si a lui John“ i respunse económ'a. „Mam'a d.-t'ale a fostu o dama nobila si culta si noi am decisu cá se-ti damu o educatiune corespundietóre mamei d.-t'ale.“

„A-ti fostu pré buni“ dise Gwendoline, „eu nu ve voiú poté resplatí nici candu bonatatile d.-vóstre, dar' nu voiú se mai fiu dómna in cas'a acést'a, deora-ce vediu cà la ast'a n'am nici unu dreptu. Eu nu potiu portá vestminte atátu de fine, precându d.-t'a te imbraci atátu de simplu. Nu voiú a mai ocupá chiliele cele mai elegante, precându a d.-vóstre suntu atátu de modeste. Ce se facu cá se-mi potiu si eu aretá amorea si multiemirea faça de d.-vóstra!“

„Redicá-te! . . . dise betran'a, „cá se nu te afe cineva. Noi nu amu facutu nemicu pentru d.-t'a ci totu ce am facutu a fostu pentru mam'a d.-t'ale, pre care eu am iubitu-o forte multu.“

„Pentru mine totulu é unu secretu curiosu“ dise jun'a. O dama vine de nu sciu unde, scapa de viscolu si dispare dupa o luna in altu viscolu, lasându unu pruncu, si nime nu scie cà ea cine a fostu? — Si mori fara a-si fi potutu spune istori'a originei s'ale? Nu a venit nime se o cerce? nu a sciricitu nime dupa dens'a?“

„Nime!“ dise Quillet.

„Dar' numele meu? . . . cum l'am capetatu?“

„Noi“ dise económ'a, „ti-am disu Gwendoline, pentruca acestu nume erá usitatu in famili'a Marcham si erá frumosu. Connumele noi ti l'am datu, càci erá o nópte grea de ierna candu te-ai nascutu si asié nepotendu-ti dá connumele nostru ti-am datu conumele de „Winter.“

„Si eu nu am altu nume? d.-t'a mi-ai datu numele precum mi-ai datu si nutremente si vestminte?“

„Asié e!“

„D.-t'a nu me-ai iubitu!?! ci pentru mam'a mea ai facutu tóte acestea? . . . „D.-t'a ai o anima nobila si generósa dómna Quillet“ dise fetiti'a, pre lângá tóta stric-téti'a ce o posiedi si pentru ast'a bunatate inca voiú se fiu sclav'a d.-t'ale!“ Ea voí se-i sarute mân'a, dar' in acelu momentu cineva batù la usia si — Orkney betranulu intrá.

Façi'a lui erá aprinsa de mânia si de necasu, si ochii lui cercáu pre Gwendoline, care erá obiectulu visitei lui.

„Dómna Quillet! „dise intr'unu tonu imperiosu, am venit aci se me plangu de portarea adoptatei d.-t'ale.“

„Nu vei ocupá locu?“ dise económ'a.

„Nu! càci nu am venit in vediuta aci, ci in unele afaceri: famili'a mea a fostu in Penistone, damele eráu in calésa ér' fiiulu meu calariá indereptu. La reintórcere conveni cu Gwendoline, care 'lu invitá se sté si se converséze cu ea — intru ace'a venindu unu altu adoratoriu a ei, ambii se certárá pentru féta, in urma fiiulu meu se rentóirse sangerându.“

„Dar' eu nu precepu — dise económ'a — cum ar' fi Gwendoline caus'a intempleriei neplacute a fiiului d.-t'ale?“

„Da! ea e caus'a!“ dise Orkney. „Ea; dar' órecine e dens'a, de e atátu de superba. Famili'a mea veni acasa si mi se plansé de portarea acestei june, — eu am ascultat pre fiiulu meu si i-am disu se-mi spuna curatu starea lucrului, — si elu mi-a spusu cà o iubesece. Elu — fiiulu meu voiesce a-o luá in casatoria. Cugeta numai!“

„Gwendoline dise cà elu a ofensatu-o.“

Orkney rise cá unu demonu continuându: „da elu te-a ofensatu? ore nu d.-t'a ai voítu alu seduce la casatoria? Da, pentru ca d.-t'a esti sermana si fara nume, si ai voí a intrá in o familia mare.“ Apoi intorcându-se catra Quillet dise: „ea nu are nici unu dreptu aici, eu nu voiú suferi cá se mai remana aci!“

„Ah! — dar' unde se o tramitu de aci? Ast'a i este patri'a!“

„Ba!„ dise Orkney — „ast'a nu i-e patria. Cas'a acést'a e a marchisului, in care ea n'are nici unu dreptu. Au dóra luera ea cev'a? Eu voiu scrie marchisului despre totu ce se intempla aici. Elu ve va alungá si pre d.-vós-tra!„ — Dicându aceste tacú, asceptandu cá se i se mai respunda ceva.

(Va urmá.)

P. J. Grapini.

Din Bucovin'a.

(Continuare.)

Dela desfiintierea „institutului teologicu gr. or.“ si „infintierea facultatii teologice gr. or.“ cá parte a universitatii din Cernautiu in 1 Sept. 1875, li se scerse la trei obiecte teologice limb'a de propunere romanésca substituindu-se cu cea germana, asié cá „astadi „istori'a besericésca“, „dreptulu canonicu“ si „eseges'a testamentului vechiu si nou“ la facultatea teologica din Cernautiu se propunu in limb'a germana.“

Se-ti sté deci mintea 'n locu, cându affi cá unii din preotii bucovineni suntú insurati cu nemtióice si cu polóne, cá vorbescu in casa cu femeile si copiiu lorú in limb'a nemtiésca si cá tienu númai gazete nemtiesci? Nu! Pentru-cá ce interesu potú eu de exemplu se amu de press'a romanésca, cându idealele mele suntú: Schiller, Göthe, Lessing, Herder, Klopstok etc. . . . cându limb'a animei mele e nemtiésca, cându eu nici o idea nu potú esprimá fára dens'a si cându press'a germana pe alta parte mi-aduce noutatúle, curiositatúle celé mai amenunte din lumea mare pe cându cea romána nu satisface jcaracteriulu meu curiosu nici de cátu si pe lángá ast'a e si cu multu mái scumpa? Ce interesu potú eu aveá spre exemplu de press'a romanésca, candu totu, ce cetescu in ea mi se paru a fi basme, povesti, de cari n'amu auditu de candu-'su pe lume? Pentru cá: invetiatu-am in Sucéva séu Cernautiu vre-o istoria séu statistica romanésca? Amu eu vre-o idea sanatósá de literatur'a romana sí de multe . . . multe alte lucruri romanesci?

Intemplarea, cá ici colé se mai affa inca pintre preotii romani bucovineni inime alese nationale este si va remané intemplanre, pána candu crescerea preotiloru respectivi 'si va urmá calea de pána acuma. Ba inca pe cátu tempu a esistatu societatea academica „Arboros'a“, care-i intruniá pe toti studentii romani dela universitatea din Cernautiu, atátu teologi cátu si de pe la celé-lalte facultati de totu se mai poté inca sperá in viitoriulu preotiloru bucovineni; dara dupa desfiintierea societatii numite, oprindu-li-se teologiloru sé formeze alta societate in unire cu confratii lorú dela celé-lalte facultati, densii au remasu isolati, cá mai inainte, de ori ce progresu nationalu.

Friguri de dorere te cuprindu candu cugeti cá doi ani de díle au trecutú de cându „Arboros'a“ nu mai esista si teologii inca stáú totu cu manile 'n sinu. Pe candu tóte colorile nationale dela universitatea din Cernautiu 'si au societatile lorú, de ce óre numai Romanii 'su asié de tardii? . . .

De ce nu-i óre unire intre membrii „Junimei?“ Si teologii de ce óre nu-si for.néza o societate separata, ei in de ei? Si déca teologiloru nu li trece acestu gându prin creeri, nu se mai affa nici unu romanu prin Cernautiu, care se li deschida ochii? Tristu, tristú, tristú sí iarasi tristú.

(Va urmá.)

M.

Scanteiutie.

Justifi'a americana. — Veduv'a unui mecanicu, ce fusese victim'a unui accidentu de drumu de feru, capetá o sentintia prin care se condamnă societatea drumului de feru in cestiune a-i platí daune si interese sum'a de 5 mii dolari, — pe candu tribunalulu acordáse o indemnitate de 15 mfi dolari unui omu, care in acél'si accidentu i-si pierdu-se unu petioru.

Nemultiumita de judecat'a, care i pareá ca o nein-dreptatise, strigá:

— De ce 15 mfi dolari pentru unu petioru? Unu petioru face de trei ori mái multu decátu unu omu complectú?

Judecatoriulu respunse:

— Sentinti'a este fórté drépta. Omulu care actualmente nu mái are decátu unu petioru nu-si va mái poté procurá altu petioru nici chiar' cu pretiulu de 15 mii dolari, pe cându o veduva ce posiede 5 mii dolari affa fórté usioru unu altu barbatu, nu numai totu atátu de bunu si nou, ci adese mái bunu decátu ántáíulu.

Mijlocu de a gasí o buna socie. — Unu june Olandes, nobilu si bogatu, care cautá se se însóre, i-si aretá proprietátile la fetele pe cari le sciá bine dispuse in privinti'a s'a. Affându-se ast'felu in incurcatura de a alege, avú ideea de a le invitá pe tóte la elu, si puse cu intentiune o mátura de-a curmedisiulu usiei de intrare. Câte-va fete se lovirá de ea, altele sarira pe de-asupr'a, altele o impingeau inainte cu petiorulu. Un'a in fine se plecá incetu, apucá mátur'a si o asiediá intr'unu coltiu. Din acelu momentu alegerea fú facuta. Acést'a din urma deveni soçi'a s'a, si fú o consórta gentila si económa buna.

La tribunalulu. — Judele: — Esci acusatú ca ti-ai maltratatu de mái multe ori soçi'a.

Barbatulu: — N'o ascultati D.-le judecatoriú, am fostu totu-de-a-un'a dulce catra ea cá mierea . . .

Femei'a: — O! da, cá mierea — de alunu!

La casarma. — Colonelulu adresandu-se catra unu soldatu. — Sunteti multiumiti cu hran'a?

— Soldatulu: Da, colonele.

— Colonelulu: — Cum vi se imparte carnea? Nu se intempla cáte odata cá unulu din voi se primesca o portiune mare, si altulu un'a mica?

— Soldatulu: — Nu colonele, cá-ci tóte portiunile suntú mici.

Amicii:

In secolulu de-acum	Cándu vedu ca-i vremea rea;
Amicii suntú c'acele	Cátu este vreme buna,
Usióre rëndurele	Cu noi stau impreuna,
Ce se gatescu de drumu	Iubescu a te vedea.

Unu poete: Dómn'a are talentu mare, —
Gur'a-mi nu póte se taca, —
Dar' obrazu 'si face tare
Versuri nesciindu se fáca.

Unu actoru: Nici odata cu unu sierpo
Nu poti a fi comparatu;
Sierpele fluera tare
Pe cându tu esti flueratu!

Unu lingge-blide. — Nu manáncu nemicu acasa.
— Eu, te credu cându la o mésa
Nu te 'nvita vr'unu amicu,
Atunci nu manánci nimicu!

Sfatulu. — Taica, díce pop'a, se nu ai la tine,
Ale altui bunuri ca-ci nu este bine.
— Me crede parinte, totu ce amu pututu
Cá se furu trei díle, chiar' adi le-am vendutu,

REVISTA.

Academi'a Romana tîenù în 9 aprilie st. n. siedintia publica. Cu acêsta ocazione d.-lu Ionu Ghica tîenù unu discursu despre Viéti'a lui Ioanu Campineanu, la care i-i respunse d.-lu Hasdeu, laudându si densulu marile fapte ale marelui patriotu romanu; — dupa ace'a d.-lu Dr. Pavelu Vasiciu vorbi despre Vegetarianismu, la care i-i respunse d.-lu Dr. Felix combatêndu vegetarianismulu — puru — si classându pre omu între omnivore.

Conferinti'a juriconsultiloru romani din Transilvani'a conchiamata pre II aprilie la Sabiiu. Siedinti'a I. La apelulu publicatu din partea biurolui provisoriu alu conferintiei prealabila, tîenuta în Clusiu la 28 Martiu 1880 au respunsu cu presentia loru urmatorii juriconsulti romani si adeca domni: Damianu, Lengeru, Puscariu, Sorescu din Brasiovu; Duvlea, Romanu din Fagarasiu; Bologa, Dr. Borcea, Dr. Brote, Cosma, Dunca, Macellariu, Dr. Nemesiu, Dr. Olariu, Popa, J. Popu, J. Preda, Dr. Racuciu, Siulutiu, Trombitasiu din Sibiu; Csato din Blasiu; Filipu din Abrudu; N. Barbu, Patitia din Alb'a-Julia; Dr. Tincu din Orascia; P. Barbu din Reghinulu sasescu; Moldovanu, Dr. Ratiu din Turda si Coroianu din Clusiu.

La 4¹/₄ ore p. m. adunandu-se membrii conferintiei în sala de siedintia a localului „Asociatiunei transilv. p. cultura si literatura poporului romanu“ d. Dr. Ratiu în calitate de presedinte provisoriu ocupa fotoliulu presidentialu, saluta în modu caldurosu si cordialu pe onor. membrii ai conferintiei, espune pe scurtu celea ce s'au petrecutu si s'au decisu în conferinti'a prealabila tîenuta în Clusiu, (cunoscute în parte si cetitoriloru nostrii) si invita conferinti'a a 'si alege biurolu si a se constitui.

Se alegu prin aclamatiune d. cons. gub. în pens. J. Bologa de presedinte, era d-nii P. Cosma si Jul. Coroianu de secretari.

Dupa ce biurolu si-au ocupatu locurile la mesa verde, d. presedinte constata, ca conferinti'a juriconsultiloru romani se compune din 29 membrii cu dreptu de a vota. Constatandu-se acêsta se incinge o lunga desbatere prealabila asupra ordinea dilei. În fine se decide, a se face lectura processului verbalu a conferintiei prealabila tîenuta în Clusiu.

Dupa ce s'au datu ascultare lecturei facute acelu procesu verbalu, d. presedinte consulta conferinti'a prin votu, deca se invoiesce ca acelu procesu verbalu se fia discutatu si primitu ca substrat al unui elaboratu, care va avea a se face, seu nu?

Resultatulu votarei este: ca processulu verbalu alu conferintiei prealabile din Clusiu se primesce ca substratu alu elaboratulu ce va avea a se face.

Pentru ca se se pòta discutá principiile conducátore ale elaboratulu, conferinti'a afla cu cale si decide a se declará de comisiune.

În urm'a acestui conclusu, publiculu care se aduna se în sala conferintiei si în cea de langa ea, se retrage, si conferinti'a schimbându-se în comisiune luera cu usile inchise.

Dupa unu intervalu de apròpe o óra, redeschidendu-se siedinti'a publica a conferintiei, se decide a se esmite o comisiune de 9 membrii, cari pâna la siedinti'a viitoare se aduca unu elaboratu-proiectu.

În acêsta comisiune se alegu prin aclamatiune urmatorii d.-ni si adeca: N. Barbu, Coroianu, Cosma, Csato, Filipu, Patitia, Romanu, Dr. Ratiu si Trombitasiu.

Ne mai fiindu nemica la ordinea dilei, siedinti'a prima se redica 7¹/₄ ore sêra, anuciandu-se siedinti'a a dou'a pe diu'a urmátore la 3 ore p. m.

Dupa inchiderea siedintiei toti membrii conferintiei au fostu invitati în corpore la o cina data de Escel. s'a inaltu prea sfintitul archiepiscopu si metropolitu Mironu Romanulu. La acêsta

cina, care au duratu pana dupa 12 óre, au domnit unu spiritu s unu tonu adeveratu familiaru. Escel. s'a d. metropolitu s'au distinsu si de astadata prin cunoscuta s'a afabilitate curtenitoare si prin deosebitulu seu tactu de amabilitate preventore, prin care scie a face onorurile cuvenite tuturoru ópetiloru sei, fia ei de ori ce positione si conditione sociala. Este de prisosu a mai adaoge, ca s'au tîenutu si mai multe toaste insuflite si insuflitoare. (Va urmá.)

Fratilia intru dreptate este titlulu gazetei Romanliiloru de peste Balcani care s'a infientiatu în Bucuresci sub diriginti'a d.-lui V. A. Urechia. Acêsta gazeta este scrisa în limb'a romano-macedonéna si tientesce la pace cu toti conlocutorii, pe calea respectarei drepturiloru reciproce — avendu de devisa lumina, nationalitate si legalitate.

Gacitura matematica.

de Cocuta.

Unu óre cene primindu dela unu amicu alu seu 40 sticle de vinu demandá servitoriuluu seu se fie asiedie în pivnitia în ordulu urmatoriu aretandu-i ca érá în fie-care róndu câte 13 sticle:

3	7	3
7		7
3	7	3

Acestu servu luá din cele 40 sticle de vinu în 3 róndu totu câte 4 în fie-care róndu si asia preste totu 12 — totusiu sciù se reasiedie sticlele totu-de-a-un'a asié ca domnulu seu totu-de-a-un'a aflá totu câte 13 în fie-care róndu.

Cum le asiedia sticlele în róndu 1-ii, alu 2-lea si alu 3-lea? Terminulu pentru deslegare e 10²² aprilii a. c.

Dintre deslegatori trei acoraroru nume va ési la sortire voru primí „Gur'a Satului“ gratis pre 1¹/₂ anu.

Post'a Redactiunei.

Iubitei mele maice E . . . si Resbunarea imperatesei se voru publicá în nrii proximi.

I. Dela „Albin'a“ din Sabiiu se potu luá împrumuturi pe imobile cu conditioni avantagióse; si anume deca dupa suta platesci în totu semestrulu câte 7 fl. 36 cr., în 10 ani esti platitu de totu — deca platesci în totu semestrulu numai 5 fl. 5 cr. atunci ai de a plati 20 ani acêsta-suma pâna ce esti platitu de totu.

A. Ei. Nu-i vei causá mare placere cu acêsta inspiratiune a d.-t'ale. Mai bene vei face inse deca i vei adresá aceste inspiratiuni ale D.-lui J. B. din Resb.:

Pe faci'a t'a candida lucedu stelutie doue
Si doue arcuri negre umbrescu lumin'a loru,
Amorulu stralucesce, cá picaturi de roua
În ochii-ti plini de farmecu, de viétia si de doru.
Unu zimbetu de sperantia pe buza t'a iubita
O dulce fericire e scrisa 'n faci'a t'a,
La ea a mea gândire eternu este tiéntita
Cá-ci te iubescu si suferu . . . si nu te potu uitá.
Iubescu! . . . Ah! foculu tainicu ce 'n ochii tei lucedu
Patruns'au fóra mila adéncu în peptulu meu;
Nimic'a nu-mi mai place . . . nimicu nu risipesce
Durerea ce m'apésa si chinulu ce sémtiu eu.
Esti visulu celu mai gingasiu care-mi suride 'n nópte,
Esti farmeculu ce inaltia pe omu spre creatoru,
Iubit'a t'a zimbire, si-a t'ale scumpe síópte
Inspira 'n alu meu sufletu amoru si iar' amoru.

Deslegarile Gacituriloru din nrii precedenti voru aparé în numerulu urmatoriu — pe atunci acceptându icónele de premiu escrise pentru deslegatorii cu bunu norocu.

Sementia de napi pentru nutretiu

- adeveratu Burgundiani, de Oberndorf -
se afla de vendiare — în cuantu mare si micu — la cultivatoriulu specialistu D.-lu Ioanu Lászlóffy în Gherl'a (Szamosújvár) si la Redactiunea acestui diurnalu.

Inchiderea garantata.

Preturi moderate.

Proprietariu, Editoru si Redactoru respundietoriu: **Niculae F. Negrutiu.**

Gherl'a. Imprimari'a „Georgiu-Lazaru.“ 1880.